

?Una copa per exaltar la Hispanitat

A l'inici de la dècada dels 70, les dictadures d'Espanya i Argentina van acordar la celebració d'un trofeu futbolístic per exaltar la Hispanitat que havia de celebrar-se cada 12 d'octubre

Cartell de la primera edició de la Copa de la Hispanitat, corresponent a 1972 | ND

Des del cop d'estat del 28 de juny de 1966, que va situar una junta militar al capdavant del govern de Buenos Aires, Argentina i Espanya tenien en comú el fet de viure sota dictadures d'inspiració conservadora i nacionalcatòlica que havien fet del comunisme un dels seus acèrrims enemics. D'acord amb la visió de la història que ambdós règims totalitaris compartien, les seves federacions de futbol van acordar, a l'inici de la dècada dels 70, la organització d'una nova competició internacional de futbol que oposés a les seves seleccions i que va ser batejada amb el nom de "Copa de la Hispanidad". Aquest trofeu, que també rebia el nom de 12 d'Octubre ja que se celebrava *en la fecha solemne de la Fiesta de la Raza*, havia de disputar-se anualment i la seva seu havia d'alternar-se entre Argentina i l'Estat espanyol.

Tant la dictadura franquista com el règim militar argentí acceptaven així una visió de la història

que exaltava la conquesta hispànica d'Amèrica i suposava, per a l'Argentina, la legitimació del genocidi perpetrat pel colonialisme espanyol contra els pobles indígenes americans. Aquesta concepció lligava a la perfecció amb una dictadura que es considerava hereva d'aquella colonització com ho demostra l'argument que va esgrimir el president de la federació argentina de futbol, Raúl d'Onofrio, per justificar la disputa de la Copa de la Hispanitat en afirmar que *el fútbol, como expresión multitudinaria, como pasión del pueblo, no podía dejar de asociarse a la gesta heroica del Descubrimiento de América que el mundo entero, y más particularmente los países hispanoamericanos, conmemora solemnemente en la fecha del 12 de octubre.*

Després de diverses negociacions entre els representants federatius espanyols i argentins, la data per a la celebració de la primera edició de la copa es va fixar per la vigília del 12 d'octubre de 1972 i l'escenari escollit va ser Buenos Aires. Tot i així, el fet que la selecció espanyola tingués, la setmana següent, un partit decisiu de la fase de classificació pel mundial de 1974 a l'estadi Insular de Las Palmas de Gran Canària, va acabar provocant que la federació espanyola, per tal d'evitar un llarg viatge a pocs dies d'un enfrontament crucial, optés per sol·licitar a la seva homòloga argentina un canvi en la seu del nou torneig que els sud-americans, en nom de l'amistat hispanoamericana, van acceptar de bon grat.

Els capitans argentí i espanyol s'intercanvien els banderins a l'inici de la Copa de la Hispanitat de 1972, disputada al Santiago Bernabéu Foto: @HemerotecaRMCF

Així, doncs, la primera edició de la Copa de la Hispanitat es va disputar la vigília del «Día de la Raza», el nom amb el qual des de gairebé els inicis del segle XX tant Espanya com l'Argentina celebraven el 12 d'Octubre, a l'estadi Santiago Bernabéu de Madrid. Malgrat les crides oficial i el

repartiment massiu d'entrades a escoles i quaters militars, l'aspecte que el colosseu madridista va presentar per la disputa d'aquella primera copa que exaltava la Hispanitat va ser més aviat discret. El dictador Francisco Franco no va acudir a la cita i el màxim representant del govern espanyol a la llotja del Bernabéu va ser el ministre de Governació, Tomás Garicano. Tot i que el partit va acabar amb victòria espanyola gràcies a un solitari gol d'Asensi, el poc públic va abandonar de forma massiva l'estadi abans fins i tot que el capità Gallego pogués oferir-li aquella primera Copa de la Hispanitat.

El capità de la selecció espanyola, Gallego, alçant la Copa de la Hispanitat de 1972 Foto: Arxiu

L'escàs èxit de la primera edició del trofeu del 12 d'Octubre no va dissuadir a les federacions argentina i espanyola de continuar amb la seva disputa. El que sí que van acordar, però, va ser convertir el torneig en bianual, de manera que la segona edició no es va celebrar fins el 12 d'octubre de 1974, en aquesta ocasió a la capital argentina.

La rebuda que Buenos Aires va brindar a la Copa de la Hispanitat no va tenir res a veure amb la gèlida acollida que havia tingut a Madrid. El fet que Argentina hagués estat designada seu del mundial de 1978 i que comencés, amb aquell esdeveniment, a provar-se de cara a la seva organització va provocar que el país es bolqués en l'esdeveniment. Una hora abans del partit, l'estadi Monumental de River ja estava gairebé ple per assistir a les representacions folklòriques prèvies que van anar acompanyades d'una exhibició paracaigudista, tot sota el lema "Bienvenidos a la Argentina Potencia", la consigna que volia popularitzar José López Rega, un comissari de policia convertit en ministre de Benestar Social, responsable de l'organització de l'Aliança Anticomunista Argentina, un grup terrorista d'extrema dreta que atacava als sectors progressistes que s'oposaven a al govern. Tot, en un Monumental que aclamava amb diverses pancartes "l'amistat entre pobles" que suposava la Hispanitat.

L'estadi Monumental de Buenos Aires exhibeix la consigna «Bienvenidos a la Argentina Potencia» durant la prèvia de la Copa de la Hispanitat de 1974 Foto: revistauncanio.com.ar

Malgrat l'entusiasme local, el partit va acabar amb empat a un gol, una circumstància que va suposar que la selecció espanyola revalidés el títol ja que les bases del trofeu atorgaven el triomf al combinat visitant en cas d'igualtat final al marcador.

L'edició de 1974 va ser la segona i l'última d'aquella efímera Copa de la Hispanitat ja que les federacions argentina i espanyola van decidir abandonar el projecte. Hi va ajudar el fet que, a Argentina, el peronisme s'hagués fet amb el poder gràcies a les eleccions lliures que la dictadura s'havia vist forçada a convocar, obrint així un efímer període democràtic que culminaria amb el cop d'estat de 1976 liderat pel tinent general Jorge Videla.

Una imatge de l'edició de 1974 de la Copa de la Hispanitat disputada a Buenos Aires Foto: @ezequieldcosta

El 1988, ja amb el franquisme i el règim militar argentí fora del poder, el nou president de la federació espanyola de futbol, Àngel María Villar, que havia disputat com a jugador alguns minuts d'aquella darrera Copa de la Hispanitat de 1974, va intentar recuperar el trofeu organitzant la disputa, a Sevilla, d'un partit amistós entre Espanya i Argentina coincidint amb el 12 d'octubre per tal de celebrar el 75è aniversari de la federació hispànica, quan encara es datava la seva creació el 1913 i no el 1909 com succeeix actualment.

Aquell amistós, fruit dels nous temps, no va gosar recuperar el nom de Copa de la Hispanitat i va ser batejat amb la denominació de "Copa de la Real Federación Española de Fútbol", un trofeu que va tenir una existència fugaç ja que només es va disputar en una ocasió.

Especialment a l'Argentina, començava a discutir-se la celebració del dia de la Hispanitat, que es festejava des de 1916 amb el nom de "Día de la Raza" i que acabaria convertit, el 2010 i fruit d'un decret de la presidenta Cristina Fernández, en el Dia del Respecte a la Diversitat Cultural. Una jornada que, lluny d'homenatjar els conqueridors espanyols de la creu i l'espasa, pretenia recordar com la seva arribada havia destruït les cultures existents a l'Amèrica precolombina. Una manera completament oposada de recordar el 12 d'Octubre del que havia sigut aquella efímera Copa de la Hispanitat que glorificava les gestes dels conqueridors. Un torneig que, impulsat per aquells mateixos que sempre diuen que esport i política no s'han de barrejar, pretenia exaltar la Hispanitat.

